

Για τον κ. Γεράσιμο Σταματάτο

Ηλίας Τουμασάτος

Κυρίες και κύριοι, δεν μπορώ να είμαι αντικειμενικός μιλώντας για τον κ. Γεράσιμο Σταματάτο. Όπως, πιστεύω, δεν μπορεί να είναι και κανένας από μας που έχουμε την τύχη να τον έχουμε γνωρίσει από κοντά, να έχουμε συζητήσει μαζί του, ακόμη περισσότερο να έχουμε συνεργαστεί μαζί του. Είχα τη χαρά να δουλέψω, για την ακρίβεια να μαθητεύσω, κοντά στον κ. Σταματάτο, όταν το 2000, είκοσι σχεδόν χρόνια πριν, γύρισα στην Κεφαλονιά και άρχισα να δουλεύω στην Κοργιαλένιο Βιβλιοθήκη. Θα μου επιτρέψετε πριν πω ο,τιδήποτε άλλο, να του πω ένα πολύ μεγάλο ευχαριστώ, γιατί αυτά τα εννιά και κάτι χρόνια που εργάστηκα εδώ, μου συμπεριφέρθηκε με πατρική αγάπη. Και επειδή είμαστε τσιγκούνηδες οι άνθρωποι και το «ευχαριστώ» δεν το λέμε εύκολα, χαίρομαι που έχω την ευκαιρία να το πω σήμερα. Και που, μέσα από την πρωτοβουλία του Ιδρύματος Κεφαλονιάς Ιθάκης, έχουμε όλοι την ευκαιρία να πούμε ένα «ευχαριστώ» σ' αυτόν τον άνθρωπο, που είναι απόψε μαζί μας.

Ο κ. Σταματάτος είναι από τους τυχερούς ανθρώπους. Που δεν «δημιουργήθηκε» από τις εκάστοτε θέσεις που υπηρετούσε, αλλά ο ίδιος τις σφράγισε με την παρουσία και τη δράση του. Και που αυτό το «υπηρετούσε» που προανέφερα, το έκανε κυριολεκτικά. Προσέφερε, όπου κι αν βρέθηκε, πολύ περισσότερα απ' όσα οι θέσεις του προσέφεραν.

Οι περισσότεροι γνωρίζουμε ότι ο κ. Σταματάτος υπηρέτησε επί δεκαετίες ως Γραμματέας της Ιεράς Μητροπόλεως Κεφαλληνίας. Λιγότεροι γνωρίζουμε την παρουσία του ως Γραμματέως και σε άλλα Ιδρύματα, όπως το Βαλλιάνειο Κληροδότημα, το Κληροδότημα Μιχαήλ Αννίνου, το Κληροδότημα Κωνσταντίνου Λιβαδά-Χαριτάτου, όλα με μεγάλο κοινωφελές έργο. Σχεδόν όλοι οι Κεφαλονίτες (και όχι μόνο) τον έχουμε γνωρίσει ως Γραμματέα του Κοργιαλενείου Διοικητικού Συμβουλίου, ή, για να μη μένουμε στις τυπικότητες, ως την ψυχή του χώρου που βρισκόμαστε σήμερα, της Κοργιαλενείου Βιβλιοθήκης Αργοστολίου. Από το 1947 ο κ. Σταματάτος αδιαλείπτως υπηρέτησε αυτή τη θέση. Δεν ξέρω πολλούς ανθρώπους που να έχουν συμπληρώσει 70 χρόνια υπηρεσίας σ' έναν χώρο. Και δεν νομίζω ότι το ρεκόρ αυτό μπορεί να «σπάσει» εύκολα. Γιατί δεν πρόκειται απλώς για μια μακρόχρονη θητεία, αλλά για μια δυναμική, συνεχή, ακούραστη αλλά και πάντα μετρημένη και σεμνή παρουσία στην πολιτιστική ζωή αυτού του τόπου.

Ο κ. Σταματάτος δεν έχει εκδώσει βιβλία, όμως όλοι μας γνωρίζουμε τον απaráμιλλο τρόπο με τον οποίο χειρίζεται την ελληνική γλώσσα, τη βαθιά γνώση της τοπικής και όχι μόνο Ιστορίας, την βαθύτερη καλλιέργεια που του προσέφερε η

διά βίου μάθηση. Ευτυχώς τα άρθρα του στον τοπικό τύπο, αλλά και τα χιλιάδες έγγραφα τα οποία έχει συντάξει, είτε υπηρεσιακά, από τα πολλά Ιδρύματα στα οποία προσέφερε τις υπηρεσίες του, είτε ατομικά, θα διαφυλάξουν την καλοδουλεμένη αλλά και ανεπιτήδευτη καθαρεύουσα που χρησιμοποιεί τόσο στον προφορικό όσο και στον γραπτό του λόγο, καρπό της αγάπης του για τη γνώση. Μπορεί να ανήκει σ' εκείνη την άτυχη γενιά που η φτώχεια, ο πόλεμος και ο εμφύλιος δεν της επέτρεψαν να πραγματοποιήσει ακαδημαϊκή καριέρα, αλλά κανένα εμπόδιο δεν μπορούσε να σταθεί στην αγάπη του για τη γνώση και την επιθυμία του να προσφέρει στην κοινωνία.

Οι αντιξοότητες και οι δυσκολίες αυτής της γενιάς, αντί να καταβάλουν αυτή την επιθυμία του, την γιγάντωσαν. Μετά τη μεγάλη σεισμική καταστροφή βρέθηκε στο πλευρό του Μαρίνου και της Ελένης Κοσμετάτου, και συμμετείχε στην προσπάθειά τους για τη διάσωση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Ανταποκρινόμενος στο όραμα του ζεύγους Κοσμετάτου ήταν ο κατάλληλος άνθρωπος για να επωμιστεί και να διεκπεραιώσει όλες τις διοικητικές διαδικασίες που απαιτούσε η υλοποίηση αυτού του οράματος. Ήταν το διοικητικό στέλεχος που χρειαζόταν για να εκτελεστεί υπό αντίξοες συνθήκες τεράστιο έργο. Και το αποτέλεσμα το βλέπουμε. Η Βιβλιοθήκη, το Λαογραφικό Μουσείο, το Ιστορικό Αρχείο. Όμως ο κ. Σταματάτος δεν αρκέστηκε στο να είναι ένα απλό διοικητικό στέλεχος, ένας ικανός μάνατζερ, τηρουμένων των αναλογιών της εποχής. Γιατί κουβαλούσε μέσα του τον ίδιο ενθουσιασμό και την ίδια αγάπη με τον Μαρίνο και την Ελένη Κοσμετάτου. Είχε βρει, κατά την γνωστή παροιμία «Ο Φίλιππος τον Ναθαναήλ». Και μαζί κατάφεραν να κάνουν θαύματα, σε μια εποχή που όλα ήταν ισοπεδωμένα, που θα μπορούσε να θεωρηθεί πολυτέλεια ακόμα και η σκέψη να ξαναχτιστεί η Βιβλιοθήκη και το Μουσείο.

Τα κατάφεραν όμως. Χάρη και στους μεγάλους ευεργέτες Γεώργιο Βεργωτή και Ευάγγελο Τυπάλδο Μπασιά το κτήριο ανοικοδομήθηκε. Το ίδιο συνέβη και με το Κοργιαλένιο Οικοτροφείο Θηλέων, που επαναλειτούργησε επικουρώντας τη λειτουργία του Γυμνασίου Θηλέων Αργοστολίου. Η Βιβλιοθήκη οργανώθηκε κι έγινε μια από τις πιο σύγχρονες και πρωτοπόρες για την εποχή της, ενώ ταυτόχρονα έγινε και χώρος ευρύτερης πνευματικής δράσης, καθώς φιλοξένησε συνέδρια, ομιλίες, συναυλίες, προβολές. Ο κ. Σταματάτος ήταν πάντα μπροστά στην οργάνωση όλων αυτών, πάντα πρόθυμος να συνεργαστεί με τους τοπικούς φορείς, πάντα ευρισκόμενος σε αναζήτηση χορηγών και δωρητών για τον εμπλουτισμό της Βιβλιοθήκης, πάντα παρών σε πολιτιστικές πρωτοβουλίες, πάντα σε επικοινωνία με την επιστημονική κοινότητα, ενθαρρύνοντας τους επιστήμονες να ασχοληθούν με τον αρχαιολογικό πλούτο της Βιβλιοθήκης και του Ιστορικού Αρχείου, αλλά και διακριτικά επικουρώντας την επιστημονική έρευνα, βοηθώντας τους ερευνητές και παρέχοντας πολύτιμες βιβλιογραφικές και ερευνητικές συμβουλές.

Η αγάπη του για την έρευνα και τη γνώση εκδηλώθηκε και με τη συμμετοχή του στην ίδρυση της Εταιρείας Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών, το 1975, αλλά και τη συμμετοχή του σε άλλα επιστημονικά και πολιτιστικά σωματεία. Ιδιαίτερη μνεία αξίζει να γίνει στη θητεία του στην Προεδρεία του Συλλόγου Φίλων της Ιεράς Μονής Υπεραγίας Θεοτόκου Άτρου. Με συνεχείς και ακάματες προσπάθειες ο κ. Σταματάτος κατόρθωσε να επιτύχει την πραγματοποίηση σημαντικών εργασιών αποκατάστασης της Ιεράς Μονής.

Η επιμονή και η αποφασιστικότητα του κ. Σταματάτου εκδηλώθηκε και με ατομικές πρωτοβουλίες του για την ανάδειξη της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Θα σημειώσω δυο τέτοιες προσπάθειες, όπου είχα ίδια αντίληψη των προσπαθειών του. Η πρώτη, σε συνεργασία με τον αείμνηστο Γεράσιμο Αποστολάτο, ήταν η πρωτοβουλία για την ανέγερση στη Μόσχα του ανδριάντα των αδελφών Σωφρονίου και Ιωαννικίου Λειχούδη, συνιδρυτών της Λατινοελληνορωσικής Ακαδημίας. Η προσπάθεια στέφθηκε με επιτυχία και το 2008 ο κ. Σταματάτος ταξίδεψε στη Ρωσία και παρέστη στα αποκαλυπτήρια του ανδριάντα, στιγμή πολύ σημαντική για τα ελληνικά γράμματα. Η δεύτερη προσπάθεια είχε να κάνει με την προστασία και ανάδειξη της Παλαιοχριστιανικής Βασιλικής του Φισκάρδου. Και για τις δυο προσπάθειες, δεν φείσθηκε χρόνου και ψυχικής δύναμης για να γράψει δεκάδες επιστολές, να δημοσιεύσει άρθρα, να κάνει παρεμβάσεις και συναντήσεις, πάντοτε χωρίς να προσδοκά κανένα προσωπικό όφελος.

Αλλά και για πολλά άλλα θέματα ο κ. Σταματάτος είχε το θάρρος να παρέμβει είτε ατομικά είτε συμμετέχοντας σε πρωτοβουλίες (όπως «Ο Τόπος πάνω απ' όλα») και να πάρει θέση για ζητήματα που αφορούν τον πολιτισμό και την ποιότητα ζωής στον τόπο μας. Ο δημόσιος λόγος του, πάντοτε προσεγμένος, «καλοχτενισμένος», η λουστραρισμένη του καθαρεύουσα, νομίζω έχουν κατακυρωθεί στη συλλογική μας μνήμη ως ένα μοναδικό στίλ, που δεν μπόρεσε ποτέ, και μάλλον δεν θα μπορέσει ποτέ να μιμηθεί κανείς, απλώς επειδή είναι αυθεντικό και ουσιαστικό. Είναι «ο κ. Σταματάτος». One of a kind. Ένα είδος από μόνος του. Κουβαλάει μαζί του την ποιότητα, το ήθος και τις αρχές της παλαιάς Κεφαλονιάς, αυτά που οι νεότεροι δεν μπορούμε να πλησιάσουμε. Και ταυτόχρονα πάντα έχει το βλέμμα του στραμμένο στο μέλλον, στην κοινωνία, στο κοινό όφελος.

Θεωρώ ότι ο κ. Σταματάτος κατάφερε με την πολυσχιδή πορεία του να συνδυάσει τις αρετές του πνευματικού ανθρώπου με την ιδιότητα του ενεργού πολίτη. Την αγάπη για τη γνώση με την κοινωνική ευαισθησία. Την αγάπη για το παρελθόν με την έγνοια για το αύριο. Ξέρω πως η καρδιά του είναι πάντα στα Μονοπολάτα, τον τόπο καταγωγής του. Νιώθω όμως ότι είναι ένας κοσμοπολίτης, που μπορεί να μην ταξίδεψε τόσο πολύ όσο θα ήθελε, να μην «ίδεν πολλών ανθρώπων άστεα», αλλά είναι βέβαιο ότι «πολλών ανθρώπων νόον έγνω». Το καράβι του είναι εκείνο το γεμάτο βιβλία γραφείο του, αριστερά, όπως μπαίνουμε στην

Κοργιαλένιο Βιβλιοθήκη. Πολλά χρόνια τώρα, πολλά βράδια είμαι σίγουρος ότι έχετε περάσει και έχετε δει ένα φως αναμμένο. Γι' αυτό το φως, που κράτησε πολλά χρόνια, με πάρα πολύ κόπο αναμμένο, κύριε Σταματάτε, σας ευχαριστούμε και σας αγαπάμε!